

Fredagen den 22 november
Kl. 10.00

*Om befrielse från
kollektivanslutning till
politiskt parti*

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

2 § Svar på interpellation 1985/86:40 om befrielse från kollektivanslutning till politiskt parti

Anf. 1 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig vilken rättsgrund en namngiven person skall åberopa inför svensk domstol för att – som det heter i interpellationen – gå fri från effekterna av en kollektivanslutning till det socialdemokratiska partiet, så att talan vid domstolen blir ett effektivt rättsmedel.

Frågan ställs mot bakgrund av ett beslut som regeringen nyligen meddelade med anledning av att samma person hade begärt att regeringen skulle avgöra ett antal tvistefrågor mellan å ena sidan denna person och å andra sidan partiet och personens fackliga organisation. I beslutet hänvisade regeringen till en bestämmelse i regeringsformen om att rättstvister mellan enskilda inte utan stöd i lag får avgöras av någon annan myndighet än domstol. Eftersom sådant lagstöd saknas, tog regeringen inte upp saken till prövning.

Det är en grundläggande regel i vår författning att de politiska organen inte skall ingripa i domstolarnas rättstillämpning i enskilda fall. Det finns därför ett antal bestämmelser i regeringsformen som har till syfte att värna om domstolarnas självständighet. Till dessa bestämmelser hör den som regeringen hänvisade till i sitt beslut.

I enlighet med principen om domstolarnas självständighet har jag den allmänna uppfattningen att regeringen eller dess ledamöter inte bör uttala sig om hur rättstvister mellan enskilda personer eller organisationer skall avgöras i det enskilda fallet. Enligt min mening bör det inte heller komma i fråga att någon företrädare för regeringen anger hur en enskild part i en tvist bör lägga upp sin talan vid domstol. Det skulle också stå i direkt strid mot regeringsformen, om jag uttalar mig i en fråga av detta slag i ett interpellationssvar.

Anf. 2 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Låt mig först säga att jag vet att det i 11 kap. 3 § regeringsformen står att rättstvister mellan enskilda inte utan stöd av lag kan avgöras av annan än domstol. Av det kan man dra slutsatsen att regeringen inte kan avgöra ett ärende om kollektivanslutning. Sten Wickbom vet att jag vet det. Det var faktiskt inte regeringsformen som jag frågade om. Tvärtom, det var vanlig civillag som jag frågade om. Jag ville helt enkelt ha hjälp av landets justitieminister för att själv kunna hjälpa en, som justitieministern säger, namngiven person men faktiskt också alla andra – ett helt kollektiv som drabbats av precis samma öde – att finna någon rättsgrund för att slippa olika följder av kollektivanslutning. Det svar som jag fått har närmast karaktären av en statshemlighet.

Kommunalarbetareförbundet, som personen i fråga tillhör och vill tillhöra eftersom det är bra att tillhöra en fackförening, anser och socialdemokratiska partiet anser att personen i fråga därmed också tillhör socialdemokratiska partiet. Personen i fråga delar inte partiets åsikter och anser själv att hon inte tillhör partiet, eftersom hon aldrig har begärt att få bli medlem. Ändå måste hon betala pengar till partiet, och det vill hon inte heller. Så kort och enkelt kan man beskriva ett till synes olösligt problem. Det vore väldigt bra om jag fick ett enkelt besked om lösningen.

Nu kryper justitieministern bakom en omdebatterad regel, som skyddat så många statsråd, och talar bara om att han inte vill tala om det enskilda fallet. Det har han alldeles rätt i att göra. Men, nu har regeringen redan uttalat sig i det här enskilda fallet. Det är inte regeringsbeslutet som sådant jag vänder mig emot.

Nu har vi, herr talman, två möjligheter. Den ena är att jag väcker en ny interpellation i dag och skriver så här. "Enligt ett regeringsbeslut kan frågor om kollektivanslutning av fackföreningsmedlemmar till det socialdemokratiska partiet avgöras av domstol. En talan vid domstol kräver stämning. Vilken rättsgrund bör en kärande åberopa i stämningsansökan?"

Den andra möjligheten är att justitieministern i dag svarar på den frågan. Justitieministern behöver då inte hjälpa mig eller någon kärande eller hjälpa någon domstol med domslutet. Men jag och alla fackföreningsmedlemmar som har blivit tvångsanslutna till det socialdemokratiska partiet – och det är hundratusentals – behöver faktiskt hjälp med stämningsansökan. Vilken lag skall åberopas?

Det finns inget stöd i lag för regeringen att ta upp sådana här ärenden, och det är rätt, men var i Sveriges rikets lag skall man hitta den paragraf som domstolarna skall tillämpa?

Justitieministern talar nu bara om hinder för regeringen att göra något och hänvisar till domstolar. Det finns, herr talman, en bestämmelse i Europakonventionen om föreningsfrihet. Den skyddar också den negativa föreningsfriheten, men den har ingen motsvarighet i svensk rätt, och därför kan den inte åberopas här. Regeringsformen i Sverige skyddar enskilda mot frihetskränkningar från det allmänna, men det har ju inte gått så långt att vi kan kalla fackföreningar eller det socialdemokratiska partiet för "det allmänna".

Herr talman! Det är ödsligare än vanligt i plenisalen i dag, men det svar

som jag gärna vill ha är ändå viktigt för hundratusentals LO-medlemmar i Sverige.

Prot. 1985/86:34
22 november 1985

*Om befrielse från
kollektivanslutning till
politiskt parti*

Anf. 3 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Min och regeringens syn på kollektivanslutningen har jag redovisat vid ett flertal tillfällen här i kammaren. Den synen grundar sig naturligtvis på uppfattningen att ett beslut om kollektivanslutning är lagligt.

Om nu den här frågan skall prövas i domstol, är det verkligen inte min sak att påverka domstolens bedömning och ännu mindre att lämna råd till parterna hur de skall lägga upp sin talan.

Anf. 4 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Justitieministern håller med envishet fast vid det han har sagt förut. Där är vi ense, men vad jag säger är inte att justitieministern skall skriva stämningsansökan eller domen. Jag vill bara, eftersom regeringen har hänvisat till att man kan föra talan vid domstol, veta vilket ställe i Sveriges rikets lag som kan åberopas som grund för talan i ett sådant mål.

Anser justitieministern att man kunde åberopa 13:2 i rättegångsbalken? Jag skall läsa upp den paragrafen, eftersom det inte är så lätt att komma ihåg exakt vad där står:

”Talan om fastställelse, huruvida visst rättsförhållande består eller icke består, må upptagas till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och denna länder käranden till förfång.”

Det är mycket lätt för justitieministern att svara ja eller nej på denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1985/86:144 till arbetsmarknadsutskottet

1985/86:145 och 146 till näringsutskottet

1985/86:147 till arbetsmarknadsutskottet

1985/86:148 till socialförsäkringsutskottet

1985/86:149 till bostadsutskottet

1985/86:150 till socialförsäkringsutskottet

1985/86:151 till näringsutskottet

1985/86:152 till arbetsmarknadsutskottet

1985/86:153 yrkandena 1–3 till utbildningsutskottet

yrkande 4 till arbetsmarknadsutskottet

1985/86:154 och 155 till försvarsutskottet

1985/86:156 och 157 till utbildningsutskottet

1985/86:158 och 159 till arbetsmarknadsutskottet

1985/86:160 till näringsutskottet

1985/86:161 yrkandena 1 och 2 till socialförsäkringsutskottet

yrkande 3 till utbildningsutskottet

1985/86:162–164 till finansutskottet

1985/86:165–167 till socialförsäkringsutskottet

Prot. 1985/86:34 1985/86:168–171 till skatteutskottet
22 november 1985 1985/86:172–175 till konstitutionsutskottet

4 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1985/86:67 Vissa bestämmelser om svenskundervisning för vuxna invandrare

5 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1985/86:5 Vissa grundlagsfrågor m. m.

Justitieutskottets betänkanden

1985/86:1 Frågor rörande vapen- och passärenden m. m. (prop. 1984/85:215)

1985/86:2 Överenskommelse mellan Sverige och Ungern om inbördes rättshjälp i brottmål (prop. 1985/86:8)

1985/86:3 Vissa frågor om sexualbrott m. m.

Utrikesutskottets betänkanden

1985/86:1 Centralamerika

1985/86:2 Mänskliga rättigheter, rätten till självbestämmande m. m. (Afghanistan, Östra Timor, Iran, Eritrea, sovjetiska judar, kurder)

1985/86:3 Internationellt narkotikasamarbete

1985/86:4 Den svenska krigsmaterielexporten (skr. 1984/85:223)

1985/86:5 Tillägg till den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (prop. 1985/86:18)

Socialförsäkringutskottets betänkanden

1985/86:1 Vissa läkemedelsfrågor

1985/86:2 Socialavgifter

Trafikutskottets betänkanden

1985/86:1 Trafiksäkerhet och trafikföreskrifter m. m.

1985/86:2 Vissa yrkestrafikfrågor m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

1985/86:6 Vissa djurskyddsfrågor

1985/86:7 Bevarande av vissa växt- och djurarter

Bostadsutskottets betänkanden

1985/86:1 Ändring i bestämmelserna om konsolideringsfond för allmännyttiga bostadsföretag (prop. 1985/86:16)

1985/86:2 Kooperativ hyresrätt och uppsägning av hyresavtal

6 § Meddelande om fråga

Prot. 1985/86:34
22 november 1985

Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 22 november

1985/86:223 av *Hugo Hegeland* (m) till justitieministern om rättegångskostnaderna i förvaltningsmål:

En av de grundläggande tankarna bakom regeln att vinnande part inte skall ha ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsmål var att reglerna skulle vara så enkla och lättförståeliga att varje medborgare skulle kunna föra sin egen talan. Dessutom skulle myndigheterna ta till vara medborgarnas intressen i saken.

Ett antal upprörande rättsfall visar att vi tvärtom fått den motsatta utvecklingen. Lagarna har blivit så svårtolkade och skattemyndigheterna slår först och främst vakt om det fiskala intresset. Om den enskilde skall ha någon möjlighet att vinna ett skattemål måste han anlita juridisk expertis, vilket – som bekant – är dyrbart. Med anledning härav vill jag fråga:

Är justitieministern beredd att verka för en ändring av gällande bestämmelser så att den enskilde i förvaltningsmål ej skall behöva stå för rättegångskostnaderna när han frias av domstolen?

7 § Kammaren åtskildes kl. 10.10.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren